

1984

George Orwell (1903 – 1950)

Zařazení autora do uměleckého směru

- Pozdní období autorovy tvorby
- Světová próza za 2. světové války
 - Toto dílo vzniklo ve stejné době jako Exuperyho Malý princ
 - Další existencialisté A. Camus – Cizinec, J. P. Sartre
 - Autoři ztracené generace
 - E. Hemingway
 - E. M. Remarque
 - V Česku vznikl třeba Cirkus Humberto od E. Basse
- Antiutopie 20. století
 - Meziválečná próza s prvky SCI-FI
 - obraz fiktivní budoucnosti společnosti, člověka, vědy
 - osud člověka v nepříznivém prostředí
 - stinné stránky technického pokroku
 - tzv.: fantasy literatura – s bájnou pohádkovou atmosférou
 - otřesné vize totalitní společnosti
 - **utopie**
 - prozaický žánr, který líčí ideální společenské poměry ve vymyšlené zemi, je idealizovaná představa nereálné lidské společnosti, obce nebo státu, humanistický myslitel Thomas More – název své knihy Utopie (1516), v širším významu označuje něco sice žádoucího, ale neskutečného, nereálného a nemožného
 - **antiutopie**
 - je opakem utopie, myšlenka fiktivní společnosti, která se vyvinula špatným směrem, má zásadní nedostatky, sebestrukce, další představitel Karel Čapek
 -

Historický kontext

- Velká říjnová revoluce – komunisté (1917), Stalin nechal popravit bolševické představitelé (1938), 2. světová válka (1939-1945)
- Strach společnosti z ozbrojeného konfliktu mezi SSSR a USA
- období Studené války
- předpověď vývoje Stalinistického režimu
- V ČSR oficiálně zakázán, vydáván pouze ilegálně, či v exilu
- hlavním tématem je manipulace a kontrola, popření lidské individuality
- vzrůst vyspělosti techniky – možnost hrozby

Jeho život:

- Vlastním jménem Eric Artur Blair
- Britský prozaik, novinář a esejista
- Znamý především díky jeho anti utopistickým dílům
- Považován za vizionáře
- Byl antifašista, socialista, demokrat a odpůrce totalitních režimů a kritik autoritářských režimů
- Přikláněl se k levicovým názorům
- Vystudoval prestižní Elton College
- Pracoval u policie v Britské Indii
- Zapojil se do španělské občanské války, kde byl těžce zraněn
- Neúčastnil se 2. světové války z důvodu tuberkulózy, na kterou i zemřel

Jeho tvorba:

- Jeho nejslavnější anti utopistické dílo je 1984, které popisuje fiktivní realitu a zcela nesvobodnou zemi, kde má stát potřebu kontrolovat i lidské myšlenky
- Své zkušenosti z koloniální Indie zužitkoval v díle Barmské dny
- Jeho eseje patří k nejuznávanějším v anglické literatuře
- Největší vliv na dílo měl odpor k totalitním a nesvobodným režimům, levicová orientace
- Jeho tvorbu ovlivnily zkušenosti z života mezi spodinou, občanská válka, láska ke svobodě a demokracii
- V komunistickém Československu byl zakázaným autorem

Podobní autoři:

- Ray Bradbury – 451° Fahrenheita
- Josef a Karel Čapek – Ze života hmyzu
- Eduard Bass – Cirkus Humberto
- A. de Saint-Exupéry – Malý princ

Rozbor díla 1984

Anotace díla:

- Svět je rozdělen na tři totalitní mocnosti: Oceánii, Eurasii a Eastasii. Ty spolu válčí o moc, vliv a neurčené území. V Oceánii je nastolena přísná diktatura v čele s Velkým bratrem, což je postava s nejasnou identitou zajišťující činnosti strany. Celý systém společnosti je založen na nenávisti obyvatel vůči nepřítelům a permanentním sledováním jedince pomocí obrazovek. Jakýkoliv projev nesouhlasu, bojkotu nebo jen myšlenek proti Velkému Bratrovi je považován za těžký prohřešek.

Literární druh

- Epika (próza)

Literární žánr

- Antiutopický román
 - o *Popis fiktivní společnosti, která se vyvinula špatným směrem a má zásadní nedostatky, které vznikly přehmáním jednoho nebo více ideologických principů*

Rok vydání

- 1949

Téma

- Ukázka absolutní totality
- Bezprávní
- Manipulace s fakty a lidmi
- Vymývání mozků
- Ztráta soukromí
- Zfalšování historických událostí
- technické nebezpečí

Motiv

- obousměrná obrazovka (televize, která se nedá vypnout)
- Newspeak
- Tvoji myšlení
- Pokoj 101
- 2+2=5
- Obava z vyspělosti a vlivu techniky
- Beznaděj, bezvýchodní situace

Trestné je cokoliv, co se protiví straně. Trestné je i to, pokud se v myšlenkách protivíte straně – speciální pojmenování jako ideozločin. Svět Velkého bratra organizují 4 ministerstva. Názvy jsou parodické.

- Ministerstvo pravdy – přepisuje historii
- Ministerstvo lásky – mučení lidí
- Ministerstvo míru – zabývá se válkou
- Ministerstvo hojnosti – produkuje hladomor

Newspeak je forma angličtiny, který režim vytváří, snaží se vymazat slova, která by ve vás probouzet možnost páchat ideozločiny a jazyk zjednodušují. Přemýšlíme pomocí jazyka, a pokud nemáme dost pojmenování pro dané některé věci, nemůžeme o nich přemýšlet. Záměrem je, aby prostřednictvím newspeaku nebylo možné páchat ideozločiny.

Časoprostor

- Jedna z velmocí Oceánie za permanentní války
- Rok 1984 (budoucnost z pohledu Orwella)

Kompozice

- Chronologická
- Zřídka retrospektivní pohledy do minulosti

Vypravěč, forma

- Vypravěčem je sám autor – není účastníkem děje, er forma

Jazykové prostředky

- Spisovný i hovorový jazyk
- Častá přímá řeč
- Dominantní je popis myšlenek hlavního hrdiny
- Newspeak

Hlavní myšlenka

- Reakce autora na totalitní režimy a ukázka absolutní totality
- Ukázka, jakou hrozbou může pro lidi být totalita, a jak moc je cenná svoboda, lidská práva, svobodné myšlení a mír

Vysvětlení názvu díla:

- Rok 1984 je pohled do budoucnosti

Charakteristika postav

- Winston Smith
 - o patří do Vnější Strany a pracuje pro Ministerstvo pravdy, kde se zabývá upravováním faktů pro Stranu škodlivé historie. George Orwell Plakát k filmovému ztvárnění Postupně však začíná pochybovat o správnosti státní ideologie. V tom je podporován kolegou O'Brienem, který mu poskytne zakázanou knihu od nepřítele režimu Goldsteina. Winston se později zamiluje do úřednice Julie (přičemž láska je zakázaná). S ní často utíká mimo dosah špionážní techniky a pomáhá šíření revolučních myšlenek. Celou dobu je však sledován, a nakonec i zatčen O'Brienem, který je odhalen jako člen ideopolicie. Spolu s Julií je vyslýchán a psychicky týrán, až je zcela zlomen, na svou lásku zapomene a začne zbožňovat Velkého bratra.
- Julie
 - o 26 let, zamilovaná do Windstona, pracuje ve výrobě románů v Oddělení literatury, je proti režimu, je přesvědčená o špatných principech Strany, zakrývá své tajné ideozločiny, zradí Windstona, umí se dokonale přetvařovat
- O'Brien
 - o člen Vnitřní strany, Winstonovi se zdá, že smýšlí stejně jako on, přijde ho navštívit se záminkou vypůjčení si nové verze slovníku Newspeak, zprostředkovává oběma milencům přístup k Bratrstvu, ale zradí je, v samotném závěru Winstona mučí
- Velký bratr
 - o Oficiálně povinně uznávaná modla stojící údajně v čele Strany. Jeho existence však oficiálně nebyla nikdy potvrzena
- Charrington
 - o majitel obchodu s veteší, pronajímá Winstonovi pokoj, ale je členem Ideopolicie, právě díky němu jsou lapeni
- Emanuel Goldstain
 - o nepřítel lidu, hlavní osoba Dvou minut nenávisti, původně čelní představitel Strany, dnes členem Bratrstva

Tematicky podobné dílo

- Ray Bradbury – 451° Fahrenheita

Porovnání s Farmou zvířat

- Farma zvířat je alegorie Stalinova Sovětského svazu
- V 1984 nejde o kritiku jednoho totalitního režimu, ale o zobrazení absolutní totality a kombinuje všechny totalitní režimy známé z historie – nacismus, komunismus, proti náboženským režimům

Nastínění děje:

- Děj románu 1984 se odehrává ve fiktivní budoucnosti po II. světové válce, kde došlo k dalším bojům, a svět se rozdělil na tři totalitní mocnosti. Winston Smith žije na britských ostrovech, které jsou v jeho době součástí Oceánie. Státu vládne Velký bratr hlásající ideologii AngSoc s hlavními hesly "válka je mír, svoboda je otroctví, nevědomost je síla". Tajná policie kontroluje veškerou činnost obyvatelstva, a to včetně jejich myšlenek. Ideologicky špatné názory se trestají vaporizací (fyzickým i psychickým vymazáním dotyčné osoby). Společnost se dělí na Vnější Stranu, Vnitřní Stranu a proletariát. Winston se zabývá upravováním pro Stranu škodlivé historie. Postupně začíná pochybovat o správnosti státní ideologie, v čemž je podporován kolegou O'Brienem, jenž mu poskytne zakázanou knihu Teorie a praxe oligarchického kolektivismu od nepřítele režimu Goldsteina. Winston se později zamiluje do úřednice Julie (láska je zakázaná), s níž často utíká mimo dosah špionážní techniky a pomáhá šíření revolučních myšlenek. Celou dobu je však sledován a nakonec i zatčen O'Brienem, který je odhalen jako člen ideopolicie. Spolu s Julií je vyslýchán a týrán, až zcela podvolí a začne zbožňovat Velkého bratra a přestanou se milovat. Pak se spolu setkají v hospodě u Kaštanu – jsou to loutky – stráníci. Nakonec je stejně valorizují – popraví a vymažou veškeré záznamy o jejich existenci.